

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการบริหารจัดการหลักสูตร โดยนำเสนอประเด็นต่อไปนี้

1. หลักสูตร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544
 - 1.2 หลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.3 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.4 การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 3-11)
กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 กำหนดให้เริ่มใช้การศึกษา 2545 ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย และปีการศึกษา 2546 เริ่มใช้พร้อมกันทุกโรงเรียนทั่วประเทศ
ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และเพิ่มขึ้นในปีถัดไปซึ่งปีการศึกษา 2548 จะใช้ครบทุกชั้นเรียน หลักสูตรมีหลักการ จุดหมาย และกำหนดโครงสร้างไว้ดังนี้

1.1.1 หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2) เป็นการศึกษานอกระบบ ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4) เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

1.1.2 จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 1) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
- 2) มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า
- 3) มีความรู้ขั้นพื้นฐาน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิถีคิดวิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 4) มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะการดำรงชีวิต
- 5) รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
- 6) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
- 7) เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ชีดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 8) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญา ไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 9) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

1.1.3 โครงสร้าง

หลักสูตรได้กำหนดโครงสร้างตามหลักสูตร จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

1) ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2) สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- (1) ภาษาไทย
- (2) คณิตศาสตร์
- (3) วิทยาศาสตร์
- (4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- (5) สุขศึกษาและพลศึกษา
- (6) ศิลปะ
- (7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- (8) ภาษต่างประเทศ

กลุ่มภาษต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มเติมขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม กิจกรรม พัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของ ผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของ ตน เสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงทฤษฎี และการสร้าง สัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำร่วมกันที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

(2) กิจกรรมรักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ใ้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบ วงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผนประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่นลูกเสือ เนตรนารี ลูกเสือ และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

4) มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่ม สาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะ มาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐาน การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจน มาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้าขั้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้ สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5) เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนไว้ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

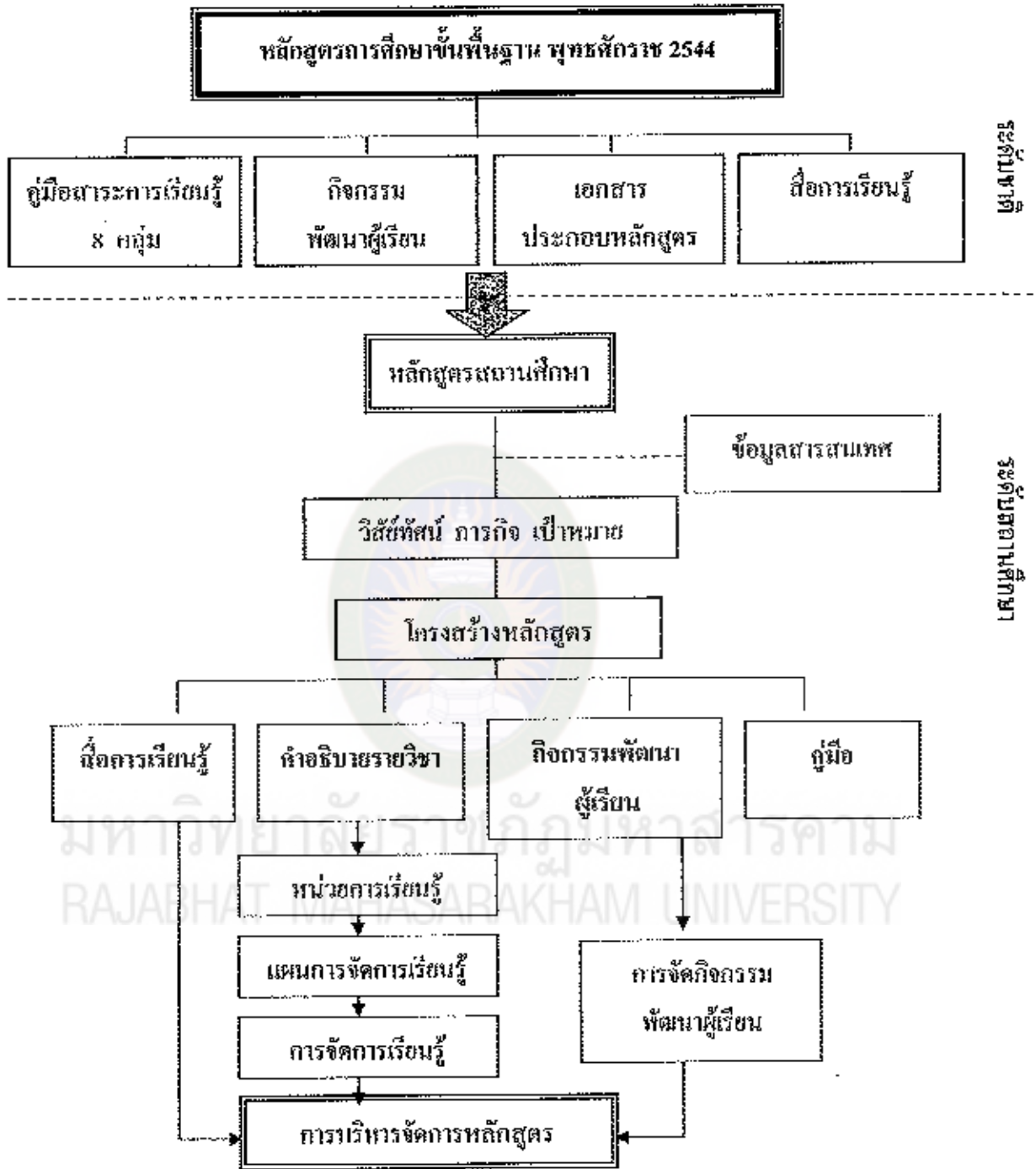
ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 - 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐาน การเรียนรู้เป็นเครื่องกำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ถือเป็นหลักสูตรแกนกลางของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระจายอำนาจให้ โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตร แบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในแต่ละกลุ่มจะกำหนดสาระหรือหัวข้อเรื่องสำคัญ ๆ ไว้ มาตรฐานการเรียนรู้จะมีสาระเป็นรากฐาน มาตรฐานที่กำหนดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในเกณฑ์ ในการวัดคุณภาพการศึกษา เมื่อจบ 12 ปี มาตรฐานการเรียนรู้เหล่านี้ จะมีลักษณะเป็นพลวัต คือ เปลี่ยนแปลง เกิดเพิ่มได้ เมื่อใช้ไปแล้วในระยะเวลาหนึ่ง ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ มาตรฐานการเรียนรู้คือสิ่งที่บอก ว่า ผู้เรียนรู้อะไร ทำอะไรได้ และมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม อะไรเกิดขึ้นเมื่อเรียนจบ 12 ปีแล้ว นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังช่วยให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มองเห็นขอบข่ายของการพัฒนาหลักสูตรและ การเรียนการสอนตลอดจนกรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้

1.2 หลักสูตรสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 3-11)

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรระดับท้องถิ่น ซึ่งสถานศึกษานำซึ่งมรดกภาพ ที่เห็นปัญหา ความต้องการ จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่น ของชุมชนและสังคม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมากำหนดเป็นสาระ ข้อกำหนด ระเบียบและทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา และจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยความร่วมมือ ของทุกคนใน โรงเรียนและชุมชน

แผนภูมิที่ 2 แสดงภารกิจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 ที่มา : กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. "เอกสารประกอบ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544". หน้า 28. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ กุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

1.2.1 การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรจะต้องสนองต่อภาวะเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น หลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องมีการปรับปรุงให้ทันไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาล้วนดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

1) กำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับแก้หลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันแสวงหาพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกัน ในการกำหนดงานหลักที่เร่งด่วน ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชนและส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นคำนึงไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรคสิ่งงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบแนะหาหน่วยงานภายนอกในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างถี่ในเครือข่าย เพื่อพบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ วิทยุหลักสูตร สารการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตามการรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่อง ในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น ให้เป็นรายปีหรือรายภาค หรือกำหนด

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน คือ ครูผู้สอน และครูแนะแนว ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการ โครงการร่วมกัน เวลาเรียน การมอบหมายงาน/โครงการ เสริมผลงาน หรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3) การกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วัเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณาคำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสาน บูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนแบบยืดหยุ่นหัวข้อหรือจัดเป็น โครงการได้

4) การออกแบบการเรียนการสอนจากสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้

ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

สถานศึกษาต้องมอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1,2 และ 3 นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้สาระเรื่องที่กำหนดได้ในระดับใด ยกตัวอย่างวิชาคณิตศาสตร์ ที่มีสาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ และมีมาตรฐาน ค.1.1 : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะสามารถทำอะไรได้ เช่น ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นไว้ข้อหนึ่งว่า มีความคิดรวบยอดและความรู้สึกระลึกถึงจำนวนเกี่ยวกับจำนวนนับและศูนย์และผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะมีความสามารถอย่างไร เช่นผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถนับได้ 1 ถึง 100 และมากกว่า เป็นต้น และออกแบบการเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติที่ดีต่อยุคคณิตศาสตร์และสังคม

5) กำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต

ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นั้น สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิดวิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสอนที่ยืดหยุ่นหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หรือ

ถึงคมศึกษา เป็นหลักตามความเหมาะสมของท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระ
ต่าง ๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เขียนอย่างสมดุลย์ ควรกำหนดเวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้
รายปีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่
4 – 6 ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและ
สอดคล้องกับความจำเป็นในการสอน เพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน
การคิดเลข และการคิดวิเคราะห์โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุก
เพลิดเพลิน ซึ่งในแต่ละคาบเวลาไม่ควรให้เวลาขบถความสนใจของผู้เรียน นอกจากผู้สอน
จะจัดให้เป็นกิจกรรม เช่น การฝึกให้เขียนหนังสือเป็นเล่ม เป็นต้น

การเรียนการสอนควรคำนึง ไปตามความสนใจของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1
ผู้สอนควรเข้าใจจิตวิทยาการสอนเล็กเล็กอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้
ต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนตอบสนองต่อชีวิตที่อยากรู้อยากเห็นของเด็ก โดยเฉพาะ แต่ต้องไม่ลืม
มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานดังกล่าว สำหรับในช่วงชั้นที่ 2 ผู้เรียนซึ่งได้ผ่านการเล่นเป็นกลุ่ม
มาแล้ว ในช่วงชั้นนี้จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่อง จึงเป็น
เรื่องสำคัญ หัวข้อเรื่องขนาดใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผิดชอบไปศึกษา
ตามหัวข้อย่อยเหล่านี้ เป็นการสร้างความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัยควบคู่กับ
การเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนำผลงานมาแสดงทำให้ผู้เรียน
ทุกคนได้เรียนรู้ผลงานของกันและกันในรูปโปสเตอร์แสดงผลงาน

การเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของ
การศึกษาภาคบังคับ เป็นการเรียนที่มุ่งพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของ
ผู้เรียน สถานศึกษา นอกจากจะทบทวนการเรียนในกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ตามมาตรฐาน
การเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้แล้ว จะต้องจัดการเรียนแบบบูรณาการเป็นโครงการมากขึ้น
เป็นการเริ่มทำให้ผู้เรียน ได้เข้าใจกรณีศึกษาในโลกในการทำงานด้านต่าง ๆ แม้การเรียนภาษา
ก็สามารถเป็นช่องทางสู่โลกของการทำงานได้และต้องชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบว่าจะสังคมใน
อนาคตจะต้องอยู่บนรากฐานของความรู้ สถานศึกษาจึงต้องจัดการบรรยากาศให้อยู่ในสภาพ
แห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์เป็นตัวอย่างแก่สังคม และควรจัดรายวิชาหรือ โครงการที่สนอง
ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเพิ่มขึ้นด้วย

การเรียนในช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมตัวให้ผู้เรียนมีความพร้อม

ในด้านการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือการประกอบอาชีพ ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนในลักษณะรายวิชาหรือโครงการ

1.2.2 แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปได้อย่างบรรลุตามที่คาดหวัง จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) การจัดทำสาระของหลักสูตร

(1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดไว้ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้อยู่ในแต่ละปีหรือภาคเรียน การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้มข้น (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

(2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ใน 1) ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่นและของชุมชน

กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิตสำหรับสาระการเรียนรู้รายภาค ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มขึ้นดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิตของสาระการเรียนรู้รายภาค สำหรับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

(3) สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพหรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่น ๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณาคือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลา

จัดการเรียนรู้ระหว่าง 40 - 60 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วย ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสมและใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

(4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สารการการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยที่กำหนดมาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยใช้ประเภหด้วยหรือรายวิชา จำนวนเวลา หรือจำนวนหน่วยกิตมาตรฐานการการเรียนรู้และสารการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสารการการเรียนรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสารการการเรียนรู้ ส่วนชื่อที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสารการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น ๆ

(5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสารการการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในโปรแกรมการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะขององค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สารการการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่เริ่มเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสารการการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสารการการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

(6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาคของหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงดังต่อไปนี้

(1) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสารการการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการ โครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสารการการเรียนรู้ เป็นต้น

(2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติและความสามารถ ความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

(3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมผูกเสี่ยว เนตรนารี เป็นต้น

(4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและส่วนรวม

(5) การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่ามี เกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

3) การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็น เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตาม ความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ต่าง ๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมิน ผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเน้นการประเมินทางวินิจจัย เพื่อ การปรับปรุงพัฒนาและการส่งเสริม ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี/รายภาคในแต่ละช่วงชั้น

สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดแนวทางการวัด และประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด

4) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบและวิธีการที่ หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดย ให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา คุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยในส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่ การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน แก้ปัญหาหรือพัฒนา การค้นคว้าแก้ปัญหาหรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผล

การแก้ปัญหาหรือพัฒนา และการรายงานผลการเรียนรู้ และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

5) การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน เป็นกระบวนการหนึ่งในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วน ทุกฝ่าย ในสังคม มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้น เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จึงจำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เห็นความก้าวหน้าปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการวางแผน และดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดโดยต้องการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่าย ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการ ที่มาจากบุคคลทุกระดับ ทุกอาชีพ ในการกำหนด ดูแล และประเมินผล ต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับ ให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบเพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา เป็นแหล่งของคารแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเองซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากนั้นหลักสูตรจะต้องสนองตอบต่อทฤษฎีอันเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับตัวบูรณาการการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

การศึกษาซึ่งจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น สถานศึกษาจึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นของเวลาและหลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นจะบรรลุเป้าหมาย สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรตามภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 บทบาท/หน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2545 : 50-58)

การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งทรหมบทบาท ภารกิจ หน้าที่ ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษา

(1) จัดให้แผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

(2) เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา

(3) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

(4) สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และความสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

(5) จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ

(6) ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2) ครูผู้สอน

(1) วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดหน่วยการเรียนรู้

(2) จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระและมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

(3) จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชน เจ็บ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิต ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

(4) พัฒนาดนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทนต่อเหตุการณ์

(5) เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อกันเพื่อนครูและนักเรียน

(6) จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้

ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม

(7) จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง

โดยประเมินจากกระบวนการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ

(8) จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

(9) จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3) ผู้เรียน

(1) มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและครูวางแผนการเรียนรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

(2) มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตนเองให้ทันคุณภาพ

(3) ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใฝ่รู้แสวงหาความรู้ ความสามารถ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

(4) มีการประเมินและพัฒนาดนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

(5) รักษาสิทธิและโอกาสใบบนการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

(6) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อครูและเพื่อน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

4) ผู้ปกครอง

(1) กำหนดแผนการเรียนรู้ร่วมกับครูและผู้เรียน

(2) มีส่วนในการกำหนดสารของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนา

สถานศึกษาหรือรัฐธรรมนุญสถานศึกษา

(3) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

- (4) จัดบรรยายภาคสนามในถิ่นให้เอื้อต่อการเรียน
 - (5) อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน
 - (6) สนับสนุนทรัพยากรด้านการศึกษาดตามความเหมาะสมและจำเป็น
 - (7) ร่วมมือกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ประสานป้องกันและแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน
 - (8) ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้คุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้
 - (9) มีส่วนในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - (10) จัดให้บุตร ธิดาหรือบุคคลที่อยู่ในการดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
- 5) ประชาชน
- (1) มีส่วนกำหนดสาระของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาหรือวัฒนธรรมบุญของสถานศึกษา
 - (2) สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
 - (3) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - (4) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง
- 6) ชุมชน
- (1) มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือวัฒนธรรมบุญของสถานศึกษา
 - (2) มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน
 - (3) เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณืการจริง
 - (4) ให้สนับสนุนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
 - (5) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

(6) เสนอแนะทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

7) คณะกรรมการการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา

(1) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน

(2) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ของผู้เรียน

(3) จัดระบบและเครื่องมือการประเมินคุณลักษณะ

(4) ประเมินผลรวมค่านิยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลรวมทั้งผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น รวมทั้งครูผู้สอน ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

(5) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระหลักสูตรของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

(6) สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

8) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

(1) กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาของสถานศึกษา

(2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

(3) ให้ความเห็นชอบในการจัดการทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับ

ความต้องการของท้องถิ่น

(4) ให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน/อนุกรรมการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาดังตั้ง

(5) สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา

(6) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

(7) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

9) คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการสถานศึกษา

(1) วางแผนการดำเนินวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษาและแนวคิดจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา

ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสภาราชการเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(2) จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษามิเทศ
กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้อ
การวัดและกษาประเมินผล และการแนะแนวให้สอดคล้องกับและเป็นไปตามมาตรฐาน
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
การจัดการเรียนรู้อ การวัดผลและประเมินผล การแนะแนว ให้เป็นไปตามจุดหมาย
และแนวทางการดำเนินงานของหลักสูตร

(4) ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และชุมชน
เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

(5) ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่ักเรียนผู้ปกครอง
ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อปรับปรุง
และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

(6) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและ
กระบวนการเรียนรู้อ

(7) ติดตามผลการเรียนของักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้นและ
ระดับกลุ่มวิชา ในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ
ของสถานศึกษา

(8) ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและ
การบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา และใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผน
พัฒนาการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรใการศึกษาต่อไป

10) คณะกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้

มีจำนวน 9 คณะ เรียกชื่อคณะกรรมการอนุกรรมการตามชื่อของกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มภาษาไทย กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม กลุ่มภาษาศึกษาและพลศึกษา กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มศิลปะ
กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ภายใต้
คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่งตั้งโดยผู้บริหาร
สถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

(1) กำหนดสัดส่วนสภาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของ
กลุ่มในสภาระการเรียนรู้พื้นฐาน และสภาระการเรียนรู้เพิ่มเติมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) คำนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลทีแสดงควมสวมภรมที
แท้จริงของนักเรียน

(3) พัฒนาแผนการสอนรายวิชาทีเป็นมาตรฐานกลาง เพื่อให้ผู้สอนสามารถ
ปรับใช้ตามควมเหมาะสม และให้การสอนนำไปสู่การเรียนรู้มากที่สุด

(4) พัฒนาสื่อการเรียนรู้ทีเหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้
ทีเน้นผู้เรียนสำคัญ

(5) กำหนดแนวทางพัฒนาเครื่องมือและกำกับติดตามการดำเนินการวัดและ
ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาการทีกำหนด

(6) วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

(7) คำนินการวิจัยการศึกษานในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการ
เรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล

(8) นิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพ
การเรียนการสอนและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

(9) รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาและการจัด
กระบวนการการเรียนรู้ ตลอดจนตรวจสอบและประเมินการบริหารหลักสูตรรายวิชาและกลุ่ม
วิชา ในภาคเรียนทีผ่านมา และวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรในภาคเรียนต่อไป

(10) รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู อาจารย์
และผลการบริหารหลักสูตรของกลุ่มวิชา โดยเน้นผลทีเกิดกัผู้เรียนต่อคณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เกี่ยวข้อง

(11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามทีได้รับมอบหมาย

สรุปได้ว่าบทบาท/หน้าที่ของผูทีเกี่ยวข้องกัการบริหารจัดการหลักสูตร
การศึกษามัธยมพื้นฐาน 2544 นั้นได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง
ประชาชนในชุมชนซึ่งมีบทบาทหน้าที่ทั้งในหน้าที่รับผิดชอบ โดยสถานภาพตำแหน่งและ
ในคณะกรรมการต่าง ๆ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผูทีมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ
มากที่สุดคือบุคลากร ในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จะเป็นผู้ทำ
ให้การบริหารจัดการหลักสูตรตามภารกิจต่าง ๆ กันไปตามขั้นตอน กระบวนการ และเป็น

ผู้ดำเนินการ จัดการให้ผู้ปกครองและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตร ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

1.3 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

ถาวร ถิ่นณะ (2524 : 39) ได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนการ และการจัดการในการใช้ทรัพยากรทุกด้านที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด ทั้งในด้านบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้ผู้สอนเกิดความสะดวกในการปฏิบัติตามหลักสูตร ให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ครบถ้วน

สุทิน เนียมพันธ์ (2524 : 82) ได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตร หมายถึง ศิลปะเทคนิค ของผู้ดำเนินการที่จะต้องหาวิธีการหลายรูปแบบตั้งแต่การวางแผนดำเนินการหลักสูตร เลือก เนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและระดับชั้น รวมทั้งควบคุมให้ดำเนินการ ไปตาม จุดหมายที่กำหนดและติดตามประเมินผล พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขเพื่อบริหารหลักสูตร ให้มี ประสิทธิภาพ

อำนาจ จันทร์เป็น (2532 : 111) ได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตร หมายถึง การที่นำ หลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติการศึกษาการสอนและการจัด โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร อย่างมีประสิทธิภาพ และได้เสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร ให้ บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้รูปแบบ SPIE ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) หมายถึง การศึกษาสภาพ ในอดีต สภาพปัจจุบัน และภาพที่ควรจะเป็นในอนาคต โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง อาทิแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แผนการศึกษา หลักสูตร ระเบียบข้อบังคับ รายงานวิจัยต่าง ๆ ฯลฯ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชน สภาพผู้ปกครอง สภาพที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน อาคารสถานที่ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์และแหล่งความรู้ สภาพการจัดการเรียน การสอนและสภาพการจัดองค์กร

2. การวางแผน (Program Project Planning) หมายถึง การวางแผนโดยใช้ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์ในขั้นที่หนึ่ง ขั้นนี้มีความสำคัญมาก เพราะ การวางแผนหรือโครงการต่าง ๆ เป็นหัวใจของการทำงาน แผนที่ดีหรือโครงการที่ดีย่อมนำมา ซึ่งผลสัมฤทธิ์ที่ดี

3. การดำเนินการ (Implementation) หมายถึง การดำเนินการตามแผนหรือ โครงการที่วางไว้ การดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ซึ่งเป็นการชี้แจง

รายละเอียด สร้างแรงจูงใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง จัดทำปฏิทินดำเนินการและแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ
กับ ระยะเวลาดำเนินการต้องมีการประสานงานที่ดี ประชุมปรึกษาหารือเมื่อเกิดปัญหา ติดตาม
และให้กำลังใจและชี้แจงข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขระหว่างดำเนินการ

4. การประเมิน โครงการและรายงานผล (Evaluation and Reporting Program)

หมายถึง การประเมินผลการดำเนินการว่าเห็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ เพื่อหาแนวทาง
แก้ปัญหาต่อไป การประเมินโครงการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ประเมินระยะก่อนดำเนินการ
ประเมินในระหว่างดำเนินการ และประเมินในระยงสิ้นสุดโครงการ

จะเห็นได้ว่า การบริหารหลักสูตร เป็นการวางแผนการควบคุมกำกับดูแล
การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับงานวิชาการ และการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนา
ผู้เรียนให้มันไปตามธรรมชาติและสัทธิภาพของแต่ละคน การบริหารหลักสูตรจึงถือว่าเป็น
กระบวนการ ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวางแผนหลักสูตร ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนนำหลักสูตรไปใช้
การประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
2. การสนับสนุนการใช้หลักสูตร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน
และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน การทำแผนการสอน การจัด
สภาพแวดล้อม และการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน
3. การตรวจสอบคุณภาพการใช้หลักสูตร ได้แก่ การนิเทศกำกับดูแล
การประเมินตนเองของครูผู้สอน และการวางแผนการประเมินในระยงศึกษา

วิจัย วมใหญ่ (2538 : 174) กล่าวถึงการบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผน
การควบคุมกำกับดูแล การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดกระบวนการเรียนการสอน โครงการ
วิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรการสอน โดยสอดคล้องกับพัฒนา
ผู้เรียนตามลักษณะธรรมชาติการเรียนรู้และตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร หลักการ
บริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. เอกสารหลักสูตรมีความชัดเจน สมบูรณ์ทันสมัยชี้แนวทางในการวางแผน
จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ผู้สอนมีคุณภาพทั้งมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรสามารถ
ดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตามเป้าหมายของหลักสูตร
3. ผู้เรียนมีความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ทักษะพื้นฐานที่จะเรียนหลักสูตรนี้ได้

4. มีบริการส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร ทั้งและเพียงพอที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร
5. ระบบการบริหารหลักสูตรที่ดีและมีประสิทธิภาพในการจัดดำเนินการใช้หลักสูตร
6. ระบอบอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือและแนะนำการใช้หลักสูตร การเรียนการสอนกับนักเรียน
7. มีบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ และบรรยากาศทางสังคมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมกับนักเรียน
8. ระบบควบคุมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียพพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 44) สรุปกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร อย่างดีในระบอบ นำนวัตกรรมทางการศึกษามาช่วย การเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตรในเรื่อง การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธ์ ถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะส่งผลกระทบต่อทุกฝ่ายในด้านความเข้าใจในหลักการและวิธปฏิบัติ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร การจัดทำโครงการสอน การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน การตรวจสอบ การยอมรับจากสังคมและชุมชน และการจัด โครงสร้างของหน่วยงาน
2. ขั้นตอนดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายปฏิบัติการหลักสูตร และฝ่ายสนับสนุน รวมถึงฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร
3. ขั้นตอนประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร จัดขึ้นเพื่อใช้ประเมินว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ใช้มีความสอดคล้องเหมาะสมหรือไม่

กรมวิชาการ (2545 : 48) ได้กล่าวไว้ตรงกัน ถวัลย์ นาคจรัส (2545 : 217) ; รุจี กุ์สาระ (2545 : 185) ; วิตนาพร ระวังทุกข์ (2545 : 307) เกี่ยวกับการบริหารจัดการ หลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ หลักสูตรสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตร มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรหรือการนำหลักสูตร ไปใช้ ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนบริหารหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ การนำหลักสูตร ไปใช้บรรลุผลสูงสุดในเรื่องต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

2. การบริหารทั่วไป

จากที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา นั้นสรุปได้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีภารกิจที่สำคัญ 2 อย่าง คือ การบริหารงานวิชาการ และการบริหารงานทั่วไป

2.1 การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษานั้นมีนักการศึกษาได้ให้ทรรศนะในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

กรมวิชาการ (2545 : 22) ได้ตีพิมพ์ไว้ตรงกับ ตรีชัย มาศจริศ (2545 : 217-218) และ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 307) ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โครงการประจำของสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดให้มีโครงการประจำของสถานศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่า เชื่อมมัน เช่น วันเสด็จขึ้นยถาคินค่น วันส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วันตลาดนัดของสถานศึกษา หนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งนักเรียน/ห้องเรียน

2. โครงการบริการและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการค้นคว้า

3. การจัดตารางสอนของสถานศึกษา ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อการนำหลักสูตร ไปใช้ในการจัดตารางสอนแต่ละกลุ่มสาระนั้น ไม่ควรกำหนดให้เท่ากันหมด สถานศึกษาดควรมีการพิจารณาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

3.1 หลักการเวียนรู้ การเรียนรู้สาระต่างๆ นั้นมีระดับความยากง่าย ความน่าสนใจแตกต่างกันไป

3.2 จัดวิทยาการเวียนรู้ การจัดช่วงเวลาของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมนั้น ควรให้สอดคล้องกับช่วงความสนใจของผู้เรียนด้วย

3.3 เทคนิควิธีสอน เนื่องจากเทคนิควิธีสอนแต่ละวิธี เช่น การอภิปราย การศึกษาต้นคว้า การทดลอง การบรรยาย ฯลฯ

4. การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียน เป็นการจัดผู้เรียนเข้าชั้นเรียน โดยยึดหลักการตามนโยบายที่ตกลงร่วมกัน

5. การลงโทษและการรางวัล ซึ่งต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษาเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

6. การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กำหนดวิธีการ ส่งเสริม ทั้งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม

7. กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การเข้าค่ายวิชาการต่าง ๆ

8. โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูทุกคนช่วยกันจัดทำ / พัฒนาสื่ออุปกรณ์ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์

9. เครือข่ายวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูผู้สอน ที่รับผิดชอบเป็นชั้นปีหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

รูจිරู ภูษาระ (2545 : 185) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

1. การจัดชั้นเรียน หรือการจัดกลุ่มผู้เรียน สามารถทำได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และนโยบายของสถานศึกษา

1.1 จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถ วิธีการจัดกลุ่มแบบนี้จะพบเห็นอยู่ทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้ชื่อของนักเรียนเป็นจุดเริ่มต้น แล้วให้ผู้เรียนเลื่อนปีละชั้น (ถ้าไม่มีการสอบตก) ส่วนผู้เรียนที่มีความสามารถเด่นเป็นพิเศษ สถานศึกษา อาจพิจารณาเลื่อนชั้นในตอนกลางปี การจัดกลุ่มผู้เรียนลักษณะนี้ง่ายและสะดวกทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันจึงเป็นที่นิยมในการจัดการเรียนการสอนมาก

1.2 จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถ วิธีการจัดการแบบนี้ไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน แต่คำนึงถึงความสามารถที่ผู้เรียนมีอยู่ใกล้เคียงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน วิธีการคัดเลือก อาจทดสอบด้วยการใช้แบบทดสอบคัดเลือก การใช้แฟ้มสะสมงานของนักเรียนในชั้นเรียนตอนต้น ๆ การจัดกลุ่มผู้เรียนไม่จำเป็นจะต้องอยู่กลุ่มเดิมกันตลอดไป อาจจัดให้เหมาะสมตามความสามารถของผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนสามารถผ่านเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแล้ว ไม้จำเป็นต้องรอให้เปลี่ยนไปเรียนกลุ่มอื่น ๆ ขณะที่เพื่อนร่วมกลุ่มอาจยังไม่ผ่านเกณฑ์ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มที่มีความสามารถน้อยต้องใช้เวลาเรียนมากกว่าจึงจะสำเร็จก็จะ ไม้รู้สึกว่าตนมีปมด้อย ลักษณะการเรียนจึงเป็นการแข่งขันกับผู้อื่น นับว่าเป็นวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล อย่างไรก็ตามที่ ไม้นิยมจัดกันก็อาจเนื่องมาจากมีความยุ่งยากต้องให้การแนะแนว

มาใช้อย่างมาก

1.3 จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ การจัดกลุ่มแบบนี้หมายถึง ผู้เรียนสนใจวิชาใดก็อาจรวมกลุ่มกันให้สถานศึกษาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ เป็นการจัดกลุ่มที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาว่า ผู้เรียนชอบเรียนได้ดี ถ้ามีความสนใจที่จะเรียน การจัดกลุ่มวิชาให้ผู้เรียนเลือกตามความสนใจ นับว่าเป็นการจัดที่ตอบสนองของความถนัดและความสนใจของบุคคล

2. การจัดครูเข้าสอน

2.1 การจัดครูประจำชั้น เป็นการจัดที่ทำตามบทคู่มือการจัดกลุ่มนักเรียนแบบขั้น โดยปกติการบรรจุครูมักจะยึดเกณฑ์ให้พอดีกับจำนวนชั้น และในแต่ละชั้นจะกำหนดจำนวนนักเรียนไว้ด้วย อาจมีการให้ครูพิเศษที่เป็นเฉพาะ เช่น พลศึกษา ศิลปะ กีฬา ดนตรี นาฏศิลป์ กหกรรม ฯลฯ มาช่วยสอน โดยรับผิดชอบการจัดกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะไม่ต้องทำงานในเชิงธุรการประจำชั้น เช่น การบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนในชั้นเรียนของตน

2.2 การจัดครูแนะแนว เพื่อให้คำแนะนำในการจัดกลุ่มและการเรียนรู้ การเลือกวิชาที่สนใจ การซ่อมแซมส่วนที่บกพร่อง นอกจากนี้ยังช่วยเสนอแนะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ร่วมกับครูประจำชั้น ในการจัดกิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน การประสานงานกับผู้ปกครองและภารกิจอื่น ๆ ที่ครูแนะแนวจะปฏิบัติได้ตามขอบเขต

2.3 การจัดครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่เดิมมักพบในระดับมัธยมศึกษา ที่ให้ครูรับผิดชอบในแต่ละหมวดวิชา สำหรับหลักสูตรใหม่ที่จำเป็นต้องมีครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ครบทุกกลุ่ม อาจจัดได้ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้มักจะเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในกลุ่มวิชานั้น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาอังกฤษ ฯลฯ การจัดครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้จะทำให้นักเรียน ได้รับทราบสาระการเรียนรู้ ประสบการณ์ แนวคิด จากผู้สอนอย่างลึกซึ้งมากกว่า ครูประจำวิชาต่าง ๆ ก็มุ่งสอนเฉพาะวิชาของตนทำให้ขาดความผสมผสานความรู้เข้าด้วยกัน ผู้เรียนจะต้องนำไปบูรณาการเอง ในบางวิชาเมื่อเข้าชั้นเรียน ถ้าครูคนเดียวกันสามารถผสมผสานและตัดเนื้อหาบางส่วนออกไปได้ การจัดครูสอนประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้อาจแก้ไขข้อจำกัดนี้ได้ คือ ครูต้องวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน

จากการที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการบริหารวิชาการ พอสรุปได้ว่า การบริหารวิชาการ เป็นภารกิจที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การสอน ประกอบด้วยโครงการประจำของสถานศึกษา โครงการจัดกิจกรรมห้องสมุด การจัดทำวารสารนิตยสาร หนังสือพิมพ์ การจัดการเรียน การสอน การลงโทษและการให้รางวัล การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมนอกห้องเรียน โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน เครื่องมือวิชาการในสถานศึกษา

1.3.2 การบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษานั้น มีนักการศึกษาได้ให้ทรรศนะในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

กรมวิชาการ (2545 : 25) ได้อธิบายการบริหารทั่วไปไว้ตรงกับ ฉวีชัย มาตจักรัส (2545 : 218) และวิวัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545 : 310) ว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาดำเนิน ไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. โครงการสร้างบรรยากาศให้ปลอดภัย เช่น โครงการปลอดสารเสพติด โครงการสิ่งแวดล้อม
2. แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเหนือจากห้องสมุดแล้วควรให้ผู้เรียนไปแสวงหาแหล่งเรียนรู้ภายนอก โครงการสถานบ้านที่ถักข้อมูล จะช่วยให้ผู้เรียนมีฐานความรู้กว้างเพิ่มขึ้น
3. การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง ซึ่งจะจัดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประสานงานและพัฒนางาน
4. อาคารสถานที่สำรวจว่าได้มีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่ามากที่สุดเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงาน ฯลฯ ซึ่งอาคารสถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้สถานศึกษาจะต้องมีการนำมาใช้ตลอดเวลา จึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
5. การบริหารและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงตามความถนัด ความรู้ ความสามารถ รวมทั้งพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
6. งบประมาณ สถานศึกษาดำเนินการงบประมาณในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งระดมงบประมาณจากชุมชน หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง
7. การพัฒนาสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกันใช้ได้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

8. การตรวจสอบและรายงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเอง ประเมินงานเป็น
 ชั้นปี เป็นกลุ่มสาระและรวมทั้งประเมินสถานศึกษาเพื่อจัดทำรายงานต่อผู้ปกครองและ
 ต้นสังกัด

รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 186) กล่าวถึง การบริหารทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและ
 บริการหลักสูตรสถานศึกษาหรือการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

ผู้บริหารนอกจากจะมีหน้าที่ในการบริหารด้านวิชาการแล้ว ยังต้องเป็นผู้ให้บริการ
 การนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่

1. การบริหารจัดการห้องสมุด เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญที่สุดใน
 สถานศึกษา โดยจัดหาเอกสารอ้างอิง การใช้วิธีการสืบค้นที่ทันสมัย ส่งเสริมให้มีการจัด
 กิจกรรมการอ่าน เพื่อเชิญชวนให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

2. การจัดหาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ภายนอกสถานศึกษา เช่น จัดหาสื่อธรรมชาติ
 แทนการใช้สื่ออุปกรณ์ราคาแพง รวมทั้งจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดเป็นทำเนียบเพื่อช่วย
 ให้ครูได้มีโอกาสนำบุคลากรเหล่านี้มาร่วมสร้างความรู้ในสภาพจริงของท้องถิ่น

3. จัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้
 สวยงาม สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัย และปราศจากอบายมุข

4. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเป็น
 ประจำ เพื่อรับฟังความคิดเห็นผลการใช้หลักสูตร คือ พฤติกรรมและการปฏิบัติของนักเรียน
 ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการใช้หลักสูตร

5. จัดให้มีอาคารสถานที่ ห้องเรียน เฉพาะเท่าที่มีโอกาสจัดได้

6. จัดทำและจัดหาสื่อ หรืออุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมตามที่
 หลักสูตรกำหนด

7. จัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงการให้หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ยิ่งหย่อน
 ไปกว่าอาคารสถานที่

8. จัดโครงการในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาตั้งแต่ ครู นักเรียน
 เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา

จากที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง การบริหารทั่วไป สรุปได้ว่า การบริหาร
 ทั่วไป เป็นงานที่ช่วยส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 ของครูและนักเรียนของผู้เรียน ประกอบด้วย โครงสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา
 แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชุมผู้ปกครอง อาคารสถานที่ การพัฒนาบุคลากร

งบประมาณ คือ การวัดและประเมินผล

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารหลักสูตรเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่นบุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัด โครงการกิจกรรมต่าง ๆ การใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน การนเทศอภัยติดตามการใช้หลักสูตร เป็นต้น ซึ่งหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษานั้นส่วนกลางได้แก่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดและจัดทำขึ้น สถานศึกษาจะนำมาจัดทำเป็นกำหนดการสอนและแผนการสอนเพื่อใช้กับผู้เรียน แต่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้นสถานศึกษาจะต้องนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและบริหารจัดการหลักสูตรตามกรอบภารกิจให้สอดคล้องกันสภาพ ความจำเป็น ปัญหาความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

1.4 การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 7-42)

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรเอง ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร จึงหมายถึงการสร้าง การใช้ และการปรับหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้วในขั้นต่อไปก็เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมรกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้การใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทราบดีว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไรก่อให้เกิดประโยชน์ในด้าน การสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการหลักสูตรประกอบด้วย 7 ภารกิจ ดังนี้

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม
- ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
- ภารกิจที่ 4 การดำเนินการใช้หลักสูตร

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน

ภารกิจที่ 7 การบริหารและพัฒนา

L4.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2545 : 7-9)

1) สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินการ

- (1) สำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร โดยอาจจะจัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - (2) จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - (3) ประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - (4) ศึกษาผลงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารหรือศึกษาจากโรงเรียนนำร่อง เครือข่ายหรือแกนนำ
- 2) พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินงาน

- (1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร
 - (2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากร
 - (3) จัดอบรม สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร
 - (4) สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้
- 3) ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น

แนวทางกรดำเนินงาน

- (1) แต่งตั้งคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของ
สถานศึกษา
- (2) แต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน
- 4) จัดทำรายงานสารสนเทศของสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินงาน

- (1) รวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคาร
สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้ง
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น
- (2) นำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำให้เป็นระบบ
- 5) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวทางกรดำเนินงาน

- (1) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ของสถานศึกษา ให้สอดคล้อง
กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนอง
นโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ
- (2) จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินการ
จัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนางาน
อย่างต่อเนื่อง
- (3) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน
หน่วยงาน องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือ

แนวทางการดำเนินการ

- (1) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น
หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชน โสตเพลง อินเทอร์เน็ตดาว
ท้องถิ่นพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร นิตรรสาร รวมทั้งผู้ให้บริการและคณะครูออกเยี่ยมประชาชน

L.4.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2545 : 9, 30-42)

- 1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4) กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้นและตัดผ่าน
เวลาเรียน

- 5) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
- 6) จัดทำคำอธิบายรายวิชา
- 7) จัดทำหน่วยการเรียนรู้
- 8) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
- 9) กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 10) กำหนดเรื่องการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้
- 11) กำหนดการวัดผลและประเมินผล
- 12) การบริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้

สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินการ

(1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

(2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ บุคณการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคต

ที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างชีวิตและจุดประกาย
ความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

ภารกิจ แสวงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และ
นำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน

ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน
ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความต้องการของ
ชุมชน และความจำเป็นเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

(3) การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้นและสัดส่วน

เวลาเรียน

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

(3.1) สาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ และสาระเพิ่มเติมตาม

ความถนัดความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

(3.2) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

(3.3) เวลาเรียนแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

(4) การจัดทำสาระของหลักสูตร

ในการจัดทำสาระของหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระดำเนินการดังนี้

(4.1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณภาพ ขวัญธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น โดยที่สถานศึกษา กำหนดเพิ่มเติม ได้ ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

(4.2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยการวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค (ที่กำหนดไว้ในข้อ 2.4.1) และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

(4.3) กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคดังนี้

(4.3.1) ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

(4.3.1) ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนเท่ากับ 1 หน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

(4.4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดมาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชาโดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

(4.5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยกรณีสาระการการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของ ทุกวิชา ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

(5) การออกแบบการเรียนรู้

ในการออกแบบการเรียนรู้มีการดำเนินการดังนี้

(5.1) การจัดการเรียนการสอน

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลายเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นกระบวนการหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปสอดแทรก ในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ร่วมกัน ข้อผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการ ในการจัดการเรียนการสอน

(5.2) สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครื่องใช้การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน

และแห่งอื่น ๆ เน้นสิ่งที่ผู้เรียน และผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอน สามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและในธรรมชาติ สถานะเหมาะสมมาใช้ในการเรียนรู้

(5.3) การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำ หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ถือปฏิบัติร่วมกัน และเก็บไปในมาตรฐานเดียวกัน

(6) การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนา ความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจนกิจกรรมที่จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ค้นกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริงเป็นการพัฒนาที่สำคัญ สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

(6.1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสว รรถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นหาและพัฒนาศักยภาพ ของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้าง สัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านการศึกษาต่อ และ การพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการทำงาน

(6.2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของ ผู้เรียน มุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็น กิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่าง เต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ฐิติทริพหน้าที่ของคน แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำหญิง

ประ โยชน์ ซึ่งสถานศึกษาดังจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

(7) กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน แยกสาร หลักฐาน การศึกษา เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลารวมประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่า จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกณฑ์การผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น

(7.1) เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จบการศึกษาภาคบังคับผู้เรียนต้อง

(7.1.1) เรียนรู้ตามกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่มและได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(7.1.2) ผ่านการประเมินคุณลักษณะการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(7.1.3) ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(7.1.4) เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(7.2) เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 จบการศึกษขั้นพื้นฐานผู้เรียนต้อง

(7.2.1) เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(7.2.2) ผ่านการประเมินคุณลักษณะการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(7.2.3) ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(7.2.4) เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านเกณฑ์การประเมินตาม
เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนเพื่อใช้
ประกอบการดำเนินงานด้านกรวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสาร
แสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ
แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลพัฒนาการด้านต่าง ๆ
และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

(8) พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร
สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนต่าง ๆ ที่เอื้อให้สามารถจัดการเรียน
การสอนได้อย่างมีคุณภาพ ในเรื่องการพัฒนากระบวนการแนะแนว การพัฒนาแหล่ง
การเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และเครือข่ายวิชาการ

(9) การเรียนเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น สถานศึกษาจะมีรายละเอียดที่
ครอบคลุมตารางงานการจัดการศึกษาทุกด้าน ในขั้นนี้จึงเป็นการวิเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อให้
เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

(9.1) วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

(9.2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์

(9.3) โครงสร้างหลักสูตร

(9.4) รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

(9.5) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

(9.6) การจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้

(9.7) การวัดและประเมินผล

(9.8) การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

(9.9) อื่นๆ

1.4.3 ตารางวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร (กรมวิชาการ, 2545 : 9-11)

- 1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- 2) จัดหา สื่อ ก ใ้ ทำและพัฒนาสื่อ
- 3) จัดกระบวนการเรียนรู้
- 4) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 5) วัดและประเมินผล
- 6) แนะนำ
- 7) วิจัยเพื่อพัฒนา
- 8) นิเทศ กำกับ ติดตาม

แนวทางการดำเนินการ

(1) บริหารการจัดกระบวนการเรียนรู้

ในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับครูให้พัฒนาตนเอง และวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม และการวิจัยเพื่อพัฒนา

(2) บริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

(2.1) ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะนำผู้เรียนทั้งในด้านการศึกษาต่อ อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน หรืออาจจัดตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา

(2.2) ร่วมกันวางแผน การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา ในลักษณะการจัดกิจกรรมดังกล่าว

(2.3) บริการการศึกษาที่เป็นประโยชน์ เช่น บริการแนะแนว ชุมชมสุขภาพ หอพยาบาล หอสมุด คอมพิวเตอร์ ฝึกอาชีพ เป็นต้น

(2.4) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี สุวกาจรด ผู้นำเพื่อประโยชน์ รักษาดินแดน เป็นต้น

(2.5) จัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ชมรมวรรณศิลป์ ชมรมภาษาอังกฤษ ชมรมคณิตศาสตร์ ชมรมวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

(2.6) จัดกิจกรรมของโรงเรียนและความสามารถของผู้เรียน เช่นชุมนุมกีฬา ชุมนุมนดนตรี ชุมนุมโต้วาที ชุมนุมเกษตรกรรม ชุมนุมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

(3) การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(3.1) ระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า

(3.2) จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา

(3.3) มีสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี

(3.4) สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

(3.5) ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนา

(3.6) นิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.4.4 การดำเนินการใช้หลักสูตร (กรมวิชาการ, 2545 : 11)

ดำเนินการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามข้อที่ 2 และข้อที่ 3 ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้

1.4.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล (กรมวิชาการ, 2545 : 11)

1) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการ ภายในสถานศึกษา

2) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการ ภายในสถานศึกษา

1.4.6 การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2545 : 11)

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

1.4.7 การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตร (กรมวิชาการ, 2545 : 11)

1) สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

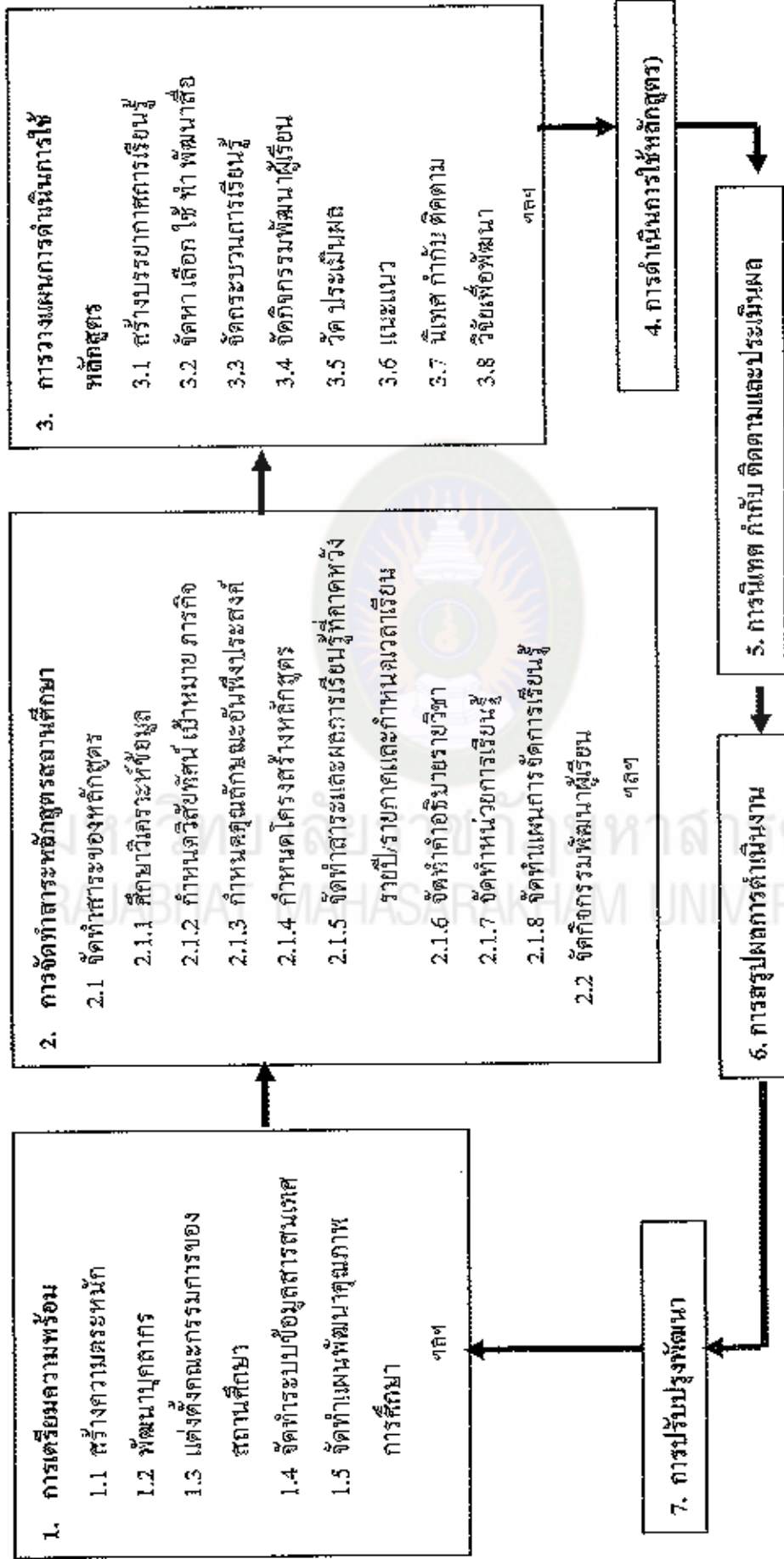
2) สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด ซึ่งกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเป็นแนวทางให้สถานศึกษาปฏิบัติ การบริหารจัดการหลักสูตรจะเห็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกฝ่ายจะต้อง มีความรู้

ความเข้าใจ รวมทั้งทราบบทบาทภารกิจ หน้าที่ ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติ ตามภารกิจ 7
ภารกิจ ในปีการศึกษา 2548 นี้เป็นที่สอานศึกษาให้หลักสูตรตราทุกชั้นเรียนเป็นปีแรก
ภารกิจการสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนานั้นจึงยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็ม
รูปแบบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 3 แสดงโครงสร้างการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

ที่มา : กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. "เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544". หน้า 12. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

วัลลภ ภูจอมจิตร (2540 : บทคัดย่อ) ได้รายงานการวิจัย เรื่องการจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งหน้าที่กับขนาดโรงเรียน ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เก่งด้าน คือการประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ประคอบ บุญชู (2541 : 178-188) ได้รายงานการค้นคว้าอิสระเรื่องความต้องการในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ต่างมีความต้องการในการพัฒนางานวิชาการ รวมทั้งด้าน และเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร และครูวิชาการมีระดับความต้องการในการพัฒนางานวิชาการรวมทั้งด้าน และในด้านงานการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน งานส่งเสริมการสอน และงานประชุมอบรมทางวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีระดับความต้องการมากกว่าครูวิชาการ โรงเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีระดับความต้องการในการพัฒนางานวิชาการด้านประชุมอบรมทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับความต้องการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนทั้งสามขนาดมีระดับความต้องการ โดยรวมทั้งด้าน และด้านอื่น ๆ ที่เหลือแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านงานนิเทศการศึกษา โดยผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กมีระดับความต้องการในการพัฒนา งาน วิชาการมากกว่าครูวิชาการ โรงเรียนขนาดใหญ่ ครูวิชาการ โรงเรียนขนาดกลาง ครูวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก และผู้บริหาร โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนผู้อื่น ๆ ที่เหลือ ไม่แตกต่างกัน

โรชชัย ลุ่มเมือง (2542 : 89-92) ได้รายงานการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาการจัดระบบสารสนเทศงานวิชาการ โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการค้นคว้าอิสระพบว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกัน โดยรวมและรายข้อ จำนวน

16 ข้อ มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

นิพัทธ์ ผลิตพรหม (2542 : 125-126) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการงานวิชาการ โรงเรียนของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความต้องการงานวิชาการโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมและอีก 4 ด้าน คือ ด้านวัสดุ ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุดและด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ ซึ่งครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความต้องการ โดยภาพรวมและด้านวัสดุ ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุดและด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ มากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางและมีความต้องการมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กด้านห้องสมุดและด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ

ประเสริฐชัย พิศาลรัมย์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างสถานภาพและขนาดโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ประภาย นัตริรัมย์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตพุทธมณฑลอิสาน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างขนาดของโรงเรียนและสถานภาพ ต่อการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมและ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษา ขั้นตอนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ขั้นตอนการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และขั้นตอนการเตรียมการรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

อรพิน แก้วด้วง (2544 : 112-116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนขนาดต่างกันเห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมและในรายกลุ่มทั้ง 4 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางเห็นว่าการใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นโดยรวม กลุ่มคติ ความเชื่อ ความเชื่อ กลุ่มประเพณีอาชีพของท้องถิ่น และกลุ่มแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีท้องถิ่น มากกว่าครูใน โรงเรียนขนาดเล็ก และครูใน โรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าครูใน โรงเรียนขนาดเล็ก

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ติดตามและประเมินผลการเตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนเครือข่ายในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานบริหารศึกษาท้องถิ่น และสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานครจำนวน 630 โรงเรียน ในระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2545 พบว่า การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก บุคลากรมีความเข้าใจในเรื่องการใช้กระบวนการวิจัยในเรื่องการเรียนรู้ และการออกแบบหน่วยเรียนรู้แบบบูรณาการจากภารกิจงานของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่พบของโรงเรียนเครือข่าย ได้แก่ ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรไม่ชัดเจน ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเวลาในการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ และบุคลากรมีภาระงาน นอกจากนั้นโรงเรียนต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ ช่วยเหลือในเรื่องการสนับสนุนเอกสาร/คู่มือในการจัดทำหลักสูตร นิเทศติดตาม กำกับดูแล และเป็นพี่เลี้ยงในการทำหลักสูตร

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยรายงานการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 พบว่า กระบวนการใช้หลักสูตร ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาร้อยละ 48.6 จัดครูเข้าสอนได้ตรงตามวุฒิ ร้อยละ 55.9 ตรงตามความรู้ความสามารถในกลุ่มสาระที่สอน และร้อยละ 51.9 มีครูผู้สอนเพียงพอ ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนสถานศึกษา ร้อยละ 66.3 เชิญชุมชนช่วยสอน ร้อยละ 49.0 จัดสอน ร้อยละ 30.1 ใช้บุคลากรร่วมกันในกลุ่มโรงเรียน/สหวิทยาเขต สถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 89.3 ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้และร้อยละ 94.5 สนับสนุนให้มีการสร้าง/ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร สถานศึกษา ร้อยละ 95.3 ศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ร้อยละ 93.8 วางแผนนิเทศการใช้หลักสูตร วิธีการนิเทศที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้ คือ การประชุมอบรม (ร้อยละ 82.8) การให้คำปรึกษา (ร้อยละ 81.9) และการเยี่ยมจำแนเรียน (ร้อยละ 79.7) ซึ่งการนิเทศส่วนใหญ่เป็นไป

ตามแผนที่กำหนด

บุรี ณะพานทอง (2545 : 110-116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ในอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาสภาพและเปรียบเทียบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้ช่วยผู้บริหาร สถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หรือครูวิชาการ ตามขนาดโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 69 คน พบว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สำหรับ ผู้ช่วยผู้บริหาร สถานศึกษาฝ่ายวิชาการหรือครูวิชาการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ถัดมา ถิ่นวงษ์ (2545 : 52-53) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารจัดการ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำปาง ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหาร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนกับครูผู้สอนที่ ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 107 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร จัดการหลักสูตร โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน คือด้านการวางแผนหลักสูตร การสนับสนุน การใช้หลักสูตรและด้านการตรวจสอบคุณภาพการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการ เปรียบเทียบการดำเนินงานตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนกับครู ผู้สอนทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ปิยะพร ทามบุญ (2546 : 143-146) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสถานศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนเพื่อเปรียบเทียบ และศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข โดยใช้ แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 247 คน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และการกำกับการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษามี ค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูผู้สอนทุกขั้นตอน ปัญหาและข้อเสนอแนะ ได้แก่ ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง บางส่วนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดให้มี

การอบรมจากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกันและจัดหาเอกสารค้นคว้า คู่มือความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ให้เพียงพอและควรมีระยะเวลาในการเตรียมการมากกว่านี้ ในการจัดทำหลักสูตรมีระยะเวลา ในการจัดทำน้อย ทำให้การจัดทำสาระของหลักสูตรไม่สอดคล้องและไม่ได้นำข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียนและชุมชนมาพิจารณาในบางสาระ ครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล โดยเฉพาะการจัดทำเอกสาร วัดผลประเมินผล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำให้มีรูปแบบเดียวกันเพื่อสะดวกต่อ การเชื่อมโยงผลการเรียนรู้

พรอศทิพย์ บัวชุม (2546 : 154-162) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และ แนวทางการแก้ไขสถานการณ์ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนนำร่อง และ โรงเรียนเครือข่ายในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม และสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยให้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แก่ผู้มีโครงสร้าง กับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 608 คน พบว่า สภาพการใช้หลักสูตร ตาม ความคิดเห็นของของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในภาพรวมและด้านบุคลากร ด้าน การจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับ ปานกลาง ความคิดเห็นของนักเรียน โดยรวม ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวม และด้านการวางแผน ด้านการให้บริการ ด้านการสร้างและเผยแพร่ และด้านการสนับสนุนอยู่ ในระดับปานกลาง โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมกันจัดหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับดี ถิ่นี การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร ไปพร้อมกันจะทำให้เกิดผลมาดีขึ้น ปัญหาการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาที่ ตัวบุคลากร เพราะทุกฝ่ายยังไม่พร้อม ในการใช้หลักสูตร และปัญหาด้านงบประมาณ แนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตร ผู้บริหาร ครูผู้สอน จะต้องมีการ ส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาตนเอง อย่างสม่ำเสมอ นำหรับ นักเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือกันที่บ้าน โรงเรียน และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเคร่งครัด

เมธินทร์ เสงี่ยม (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างกับผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 221 คน พบว่า การดำเนินการ

ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงาน
 การประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน
 พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ การจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการเวียน
 การสอนที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการประเมินผลและมีการปฏิบัติ
 อยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านการเตรียมความพร้อม ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนใน
 โรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
 การดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการบริหารหลักสูตร
 ไม่แตกต่างกัน จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น
 เป็นสำคัญ และด้านประเมินผล

กนกวรรณ แสนคำ (2547 : 96-101) ได้ทำการค้นคว้าวิเคราะห์เรื่อง สภาพปัญหาและ
 แนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไข
 ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์
 เขต 3 ที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 3-4 กลุ่มตัวอย่าง 281 คน โดยใช้
 แบบสอบถาม ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร(การใช้หลักสูตร)
 และด้านการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร พบว่า สภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา
 การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์
 เขต 3 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตร
 สถานศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ที่เปิดสอน
 ช่วงชั้นที่ 1-3 โดยรวมและรายด้านมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนที่เปิดสอน
 ช่วงชั้นที่ 3-4 มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคือ ด้าน
 ความพร้อม ปัญหาคือ ความไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน การดำเนินการจัดทำระบอบข้อมูล
 การสอนเทศยังไม่เป็นระบบ ภาระงานของครูตลกรับมาก แนวทางแก้ไข ควรจัดอบรม ศึกษา
 คู่มือให้บุคลากรเพื่อความเข้าใจหลักสูตรชัดเจนยิ่งขึ้น ปัญหาด้านการบริหารจัดการหลักสูตร
 (การใช้หลักสูตร) คือ ความไม่เข้าใจด้านการวัด ประเมินผล การทำวิจัยในชั้นเรียน การวิจัย
 และพัฒนา การจัดทำสื่อที่ใช้สื่อ แนวทางแก้ไขปัญหาคือการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษา
 คู่มือ ด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร คือ นิเทศยังไม่ทั่วถึง ไม่ต่อเนื่องเป็น

รวม ขาดการนำผลการนิเทศมาใช้ปฏิบัติ แนวทางแก้ไข หน่วยงานต้นสังกัดควรมิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรทุกภาคเรียน โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 ถ้าโรงเรียนที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 3-4 มีสภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาโดยรวมและด้านการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ประณมพร กษิษฐ์โง่ (2548 : 114) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคณเขต 1 พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างขนาดสถานศึกษาและตำแหน่งต่อการบริหาร สถานศึกษา ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เมอร์ตอก (Murdock, 1998 : 2482-A) ได้ทำการศึกษาเพื่อ (1) ระบุข้อเสนอแนะ การจัดการหลักสูตรที่ดำเนินการอยู่ในระบบโรงเรียนรัฐบาลในรัฐเพนซิล (2) ระดับที่ ข้อเสนอแนะแต่ละข้อได้รับการนำไปใช้ (3) กำหนดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อปัจจัยที่เป็นเครื่องมือในผลกระทบจริงและศักยภาพของการตรวจสอบ วิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์ ศึกษาธิการและผู้บริหารสำนักงานกลางที่สำคัญ ซึ่งมีความรู้เรื่องรายงานการตรวจสอบในกลุ่ม โรงเรียนแต่ละกลุ่มทั้ง 11 กลุ่มในรัฐเพนซิลที่ทำการศึกษา ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้ประมาณค่า ข้อเสนอแนะที่เขียนให้สำหรับกลุ่มโรงเรียน โดยใช้ค่าอธิบายต่อไปนี้คือ นำไปใช้แล้ว กำลัง ดำเนินการ วางแผนเพื่อนำไปใช้ ได้ขยายข้อเสนอแนะไม่มีการนำไปใช้ ผลการจัดลำดับ การนำข้อเสนอแนะไปใช้ พบว่า 58 % ของข้อเสนอแนะในรายงานการตรวจสอบ 11 ฉบับ ได้รับการปฏิบัติตามเพื่อนำไปสู่การนำไปใช้ในระดับหนึ่ง ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ต่างใจจี้ ต่าง ๆ ที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการนำข้อเสนอแนะไปใช้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริม การนำข้อเสนอแนะไปใช้ ได้แก่ เวลา โครงสร้างขององค์กร/บุคลากรและการวางแผน ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะโดยรวม พบว่า นโยบายของคณะกรรมการโรงเรียนไม่เพียงพอ ที่ชี้้นำการออกแบบ การจัดส่ง และการควบคุมหลักสูตรเมื่อวัดเทียบเกณฑ์มาตรฐานที่ 1 ของ การตรวจสอบ กลุ่มโรงเรียนในรัฐเพนซิลขึ้นอยู่กับนโยบายของคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน ของรัฐเพนซิล และการตรวจสอบผลการจัดการหลักสูตรกลุ่มโรงเรียนในรัฐเพนซิล ซึ่งจะทำได้ มาตรฐาน การวางแผนทั้งระบบ เอกสารหลักสูตรและกระบวนการจัดทำงบประมาณ สถาบันเป็นสิ่งที่ต้องศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตของการนำข้อเสนอแนะไปใช้ชี้ว่ากลุ่ม โรงเรียนประเมินค่ารายงานการตรวจสอบจากข้อเสนอแนะ โดยสรุป การตรวจสอบการจัดการ

หลักสูตรวิผลกระทบทางบวกต่อกลุ่มโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง

สต็อคแมน (Stuhlmann, 2001 : 2549-A) ได้ทำการศึกษาเพื่อกำหนดว่า กลุ่มโรงเรียนในรัฐเท็กซัสหลังจากการแทรกแซงการจัดการหลักสูตรแล้ว ได้มีโรงเรียนที่ได้จากการปฏิบัติทางการเรียนของนักเรียน โดยเฉลี่ยสูงขึ้นเกินผลที่ได้จากการปฏิบัติทางการเรียนโดยเฉลี่ยของกลุ่มโรงเรียนที่เทียบกันได้นั้นหรือไม่ วิธีการศึกษาใช้ข้อมูลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่รัฐควบคุมเพื่อให้ทราบถึงระดับถึงความสำเร็จ ความคล่อง หรือความมั่นคงทางวิชาการทั้งในกลุ่ม โรงเรียนที่ได้ตรวจสอบและรัฐด้วย โดยตั้งกลุ่มโรงเรียนที่เทียบกัน 4 กลุ่ม สำหรับกลุ่มโรงเรียนในรัฐเท็กซัสที่ได้รับการตรวจสอบจำนวน 34 กลุ่ม กำหนดกลุ่มขึ้นตามปีที่ดำเนินการตรวจสอบการจัดการหลักสูตรของแต่ละกลุ่มโรงเรียน กลุ่มที่ได้รับการตรวจสอบทั้ง 4 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มโรงเรียน 5 กลุ่มที่ได้รับการตรวจสอบในปีการศึกษา 1994-1995, 8 กลุ่ม โรงเรียนในปีการศึกษา 1995-1996, 11 กลุ่มโรงเรียนในปีการศึกษา 1996-1997, และ 10 กลุ่มโรงเรียนในปีการศึกษา 1997-1998 ผลที่ได้จากกลุ่มโรงเรียนในกลุ่มเปรียบเทียบแต่ละกลุ่มนำมาเฉลี่ยเพื่อกำหนดผลค่าเฉลี่ยสำหรับกลุ่มนั้น แล้วนำค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ไปเปรียบเทียบกันค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเข้ากันได้กับกลุ่มโรงเรียนในการทดสอบอย่างเดียวกัน ใช้ผลการทดสอบจากแบบประเมินทักษะทางการเรียนของรัฐเท็กซัสที่ทดสอบ 4 สาขาวิชาและกลุ่มประชากรย่อย 4 กลุ่มในการศึกษาเปรียบเทียบในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลของค่าเฉลี่ยกลุ่มที่ได้รับการตรวจสอบกับค่าเฉลี่ยกลุ่มที่เปรียบเทียบได้ที่ไม่ได้รับการตรวจสอบในกลุ่มประชากรย่อยของนักเรียนชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน สเปน ผิวขาวและกลุ่มที่เสียเปรียบทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาสรุปได้ 4 ข้อ คือ (1) กลุ่มที่มีการตรวจสอบการจัดการหลักสูตรเมื่อไม่นานนี้มีผลค่าเฉลี่ยสูงกว่า กลุ่มที่เปรียบเทียบที่ไม่ได้รับการตรวจสอบและกลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบมาเป็นเวลานาน (2) กลุ่มโรงเรียนที่ได้รับการตรวจสอบมีผลค่าเฉลี่ยในสาขาวิชาคณิตศาสตร์และทุกวิชาที่ทดสอบสูงมากที่สุดเหนือกว่ากลุ่มโรงเรียนที่ไม่ได้รับการตรวจสอบ (3) กลุ่มประชากรผิวขาว พบว่า ผลค่าเฉลี่ยกลุ่มที่ได้รับการตรวจสอบมากกว่าผลของกลุ่มเปรียบเทียบที่ไม่ได้รับการตรวจสอบในสี่กลุ่มที่ได้รับการตรวจสอบ ส่วนชนกลุ่มน้อยที่เสียเปรียบทางเศรษฐกิจมีผลค่าเฉลี่ยกลุ่มมากที่สุดในกลุ่มที่ได้รับการตรวจสอบและไม่ได้รับการตรวจสอบ(4) เมื่อเวลาเพิ่มมากขึ้นหลังการตรวจสอบการจัดการหลักสูตรผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยของนักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการตรวจสอบจะลดลงไป

สเติกอลด์ (Steagall, 2005 : 245-A) ได้ทำการศึกษาเพื่ออธิบายการรับรู้ของศึกษานิกรกลุ่มโรงเรียน ผู้บริหารระดับกลุ่มโรงเรียน อาจารย์ใหญ่และครูที่ได้รับการสุ่มแบบเจาะจงจากรัฐแคลิฟอร์เนียเกี่ยวกับ (1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากระบบการตรวจสอบการจัดกาหลักสูตร (3) ขอบเขตของการนำข้อเสนอแนะที่ได้รับไปใช้ และ (4) การสนับสนุนและหรืออุปสรรคต่อข้อเสนอแนะในการปรับปรุงในการปรับปรุงที่ได้รับในระหว่างกระบวนการตรวจสอบ

วิธีดำเนินการศึกษานี้เป็นการออกแบบการศึกษาระยะเชิงพรรณนา ทำการทบทวนเอกสารสำคัญและข้อมูลจากการสำรวจ และสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล จากกลุ่มเป้าหมายในกลุ่มโรงเรียนที่เลือกแบบเจาะจง ข้อค้นพบและข้อสรุปที่สำคัญมีดังนี้ (1) การตรวจสอบใช้เป็นตัวช่วยเพื่อการเปลี่ยนแปลงและให้แนวทางเพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (2) ศึกษานิกรกลุ่มโรงเรียนควรสร้างความมั่นใจด้วยการศึกษารวมเกี่ยวกับพหุปฏิบัติที่เกี่ยวข้องและองค์ประกอบของการตรวจสอบก่อนการตรวจสอบอย่างมีส่วนร่วมแต่ละครั้ง (3) ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนควรวางแผนเพื่อการนำสมอรายงานข้อค้นพบ แก่ชุมชนเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิบัติอย่างตรงกันสมบูรณ์ (4) ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนหรือคณะกรรมการผู้ถือหุ้นควรกำหนดเวลาเพื่อการนำข้อเสนอแนะในการตรวจสอบไปใช้ (5) ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนควรจัดสรรทรัพยากรเพื่อการนำข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบไปใช้ (6) การตรวจสอบจะมีประโยชน์หากผู้ตรวจสอบใช้การประเมินความก้าวหน้ามากกว่าประเมินผลสำเร็จ และ (7) การติดตามผลเมื่อเวลาผ่านไปแล้ว 3 ปีหลังจากการตรวจสอบของกลุ่มโรงเรียนเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการนำไปใช้จะเกิดประโยชน์มาก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปตามกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ว่า

ข้าราชการครูซึ่งได้แก่ผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษา ซึ่งปัญหาของสถานศึกษาได้แก่ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร นอกจากนี้ขนาดสถานศึกษาซึ่งเป็นข้อกำหนดจำนวนบุคลากรในการจัดการเรียนรู้ การเป็นคณะกรรมการตามระบอบของกระทรวงศึกษาธิการที่จะดำเนินงานตามกรอบภารกิจของการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการและการบริหารจัดการหลักสูตร และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ตำแหน่ง และ ขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน ส่งผลต่อ การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการ ที่พบโดย วัลลภ ภูจอมจิตร (2540 : บทคัดย่อ) ด้านการจัดการเรียนการสอน ที่พบโดย

ประเสริฐชัย พิษาครัมย์ซ์ (2543 : บทคัดย่อ) การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ที่พบ โดยประกาย บัณฑิตรัมย์ (2544 : บทคัดย่อ) การบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป ที่พบโดยประณมพร เพ็ชรบุรี (2548 : 114) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งและขนาดสถานศึกษาของ ข้าราชการครู ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษารัฐบาลขึ้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 และศึกษาข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการหลักสูตร 5 ด้าน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษารัฐบาลขึ้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาสำหรับครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาในเทศน์และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษารัฐบาลขึ้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY